

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

БАНКТЕРДІҢ КРЕДИТТЕУ БОЙЫНША ПІКІРТЕРІМІ

2020 жылғы

2-тоқсан

Банктерді кредиттеу бойынша пікіртерім жүргізу

2020 жылғы 2-тоқсан

Корпоративтік секторды кредиттеу

2020 жылғы 2-тоқсанда бизнес тарапынан кредитке сұраныс төмендеді, ШОБ-қа арналған талаптар қатаңдатылды. Ұзақ карантиндік шаралардың нәтижесінде қарыз алушылардың кредит бойынша төлем қабілеттілігі әлсіреді. Өткен тоқсандағыдай, бизнес негізінен қызмет көрсету және сауда саласында кредитке қызмет көрсетуде қиындықтарға тап болды. Мұндай клиенттерге банктер қарыздар бойынша төлемдерді кейінге қалдыруды жалғастырды.

2-тоқсанда бизнес тарапынан кредитке сұраныстың төмендеуі (2-сурет) көбінесе ШОБ есебінен болды. Ірі кәсіпкерлік сегментінде кредитке сұраныстың азаюы байқалды. Валюталар бөлігінде сұраныс шетел валютасындағы қарыздарға, сондай-ақ теңгемен қысқа мерзімді қарыздарға біршама төмендеді. Ірі банктер тобының респонденттері сұраныстың әлсіреуін негізгі құралдарды сатып алу қажеттілігінің төмендеуімен және кредиттеу талаптарының қатаюымен байланыстырады. Бұл ретте, пікіртерімге қатысушы банктер қарыз алушылардың қайта құрылымдауға, сондай-ақ айналым қаражатын қаржыландыруға қажеттілігінің ұлғаюына байланысты теңгемен ұзақ мерзімді кредиттерге сұраныстың ұлғайғанын атап өтеді.

Банктердің бизнесті кредиттеуге дайындығы өзгерген жоқ. 2-тоқсанда экономика салаларының тәуекел бейінінің нашарлауына байланысты шағын және орта бизнес үшін кредиттеу талаптары едәуір қатаңдатылды, бірақ банктер арасындағы бәсекелестік аясында ірі бизнес үшін жеңілдеді (3-сурет). Ірі банктерде қарыз алушылардың қаржылық жағдайына қойылатын талаптардың азаюы қатаңдағаны байқалады, ал жекелеген жағдайларда кепілмен қамтамасыз етуге қойылатын талаптар да біршама артты. Көптеген банктер сыйақы мөлшерлемелерін өзгертпеді.

Келесі тоқсанда банктер ірі және орта бизнес тарапынан кредитке сұраныстың азаюы төмендеуін күтуде. Бірнеше ірі банктер бизнестің барлық түрлері үшін кредиттеу талаптарын айтарлықтай қатаңдату жоспарлап отыр, атап айтқанда, талаптар қарыз алушылардың кредитке қабілеттілігіне және кепілмен қамтамасыз етуге артатын болады.

Жеке тұлғаларды кредиттеу

2-тоқсанда жеке кредиттеу секторы карантин талаптарында қиындықтарды бастан кешірді – кредитке сұраныс пен кредиттеу талаптары айтарлықтай өзгерді.

1-тоқсандағы төмендеуге қарамастан, 2-тоқсанда ипотекаға сұраныс айтарлықтай өсті (6-сурет). Ипотекалық нарықтың ірі ойыншылары мұны мемлекеттік ипотекалық кредиттеу бағдарламалары бойынша тұрғын үй қарыздарын берудің өсуімен және жылжымайтын мүлік нарығының даму перспективаларымен түсіндіреді. Ең үлкен сұраныс «7-20-25», «Баспана-Хит», «Нұрлы Жер» бағдарламаларында сақталуда. Тұтынушылық кредиттеудің басқа түрлеріне сұраныс төмендеді. Бірқатар ірі және орта банктер кепілсіз кредитеуде сұраныстың айтарлықтай төмендегенін атап өтті. Банктердің пікірінше, карантиндік шаралар тұтынушылардың қарыз ауыртпалығын қабылдауға сенімін төмендетіп, ұзақ пайдаланатын тауарларға кредиттеу қажеттілігін азайтты. Сонымен қатар, қолданыстағы қарыздар төлемі бойынша мерзімін кейінге қалдырудың болуы мұндай қарыз алушылардың жаңа транштарды алу мүмкіндігін шектеді.

Жекелеген банктердің кепілсіз тұтынушылық кредиттер ұсынуға дайындығы біршама төмендеді. Дегенмен, жеке кредиттеудің қалған түрлері бойынша ұсыныстың айтарлықтай өзгеруі байқалмады. Кепілсіз тұтынушылық кредиттер мен автокредиттер сегментіндегі талаптар біршама қатаңдатылды (5-сурет): төлемнің айлық кіріске барынша арақатынасы төмендеді, қарыз алушылардың төлем қабілеттілігіне қойылатын талаптар күшейтілді, Loan-to-Value ең жоғарғы қатынасы төмендеді, кредиттік скорингтің шекті мәндері қатаңдатылды. Банктер кредиттеу талаптарының қатаңдауын елдегі экономикалық құлдыраумен және қарыз алушылардың төлем қабілеттілігінің жалпы деңгейінің нашарлауымен байланыстырады. Жекелеген орташа банктер де кепілсіз тұтынушылық кредиттер мен автокредиттерге сыйақы мөлшерлемелерін аздап ұлғайтты. Талаптардың күшеюіне қарамастан, көптеген банктер клиенттер үшін онлайн сервистерді жақсартуды жалғастыруда: банктік шоттарды қашықтықтан ашу мүмкіндігі беріледі, онлайн сервистер кепілсіз кредиттерді ресімдеу мүмкіндігімен толықтырылуда, ал жекелеген жағдайларда онлайн режимінде кредит беру лимиттері артуда.

3-тоқсанда сұраныстың ұзақ уақыт төмендеуінен кейін банктер кепілсіз кредиттер сегментінде сұраныстың шамалы өсуін күтуде. Банктер жеке кредиттеудің басқа түрлеріне қатысты ерекше өзгерістер көріп тұрған жоқ. Жекелеген банктер пайыздық мөлшерлемелерді төмендету тұрғысынан автокредиттеу талаптарын біршама жеңілдетуді, сондай-ақ оны ұсынуды арттыруды жоспарлап отыр.

Зерттеу бойынша жалпы ақпарат

Ұлттық Банк банктерге кредиттеу бойынша сауалнаманы тоқсан сайынғы негізде кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстың өзгеруін бағалау мақсатында жүргізеді. Сауалнама банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерін басқаруға жауап беретін банк басшыларына арналған. Зерттеу барысында барлық банктерде сауалнама арқылы және кейіннен жекелеген банктердің өкілдерінен сұхбат алумен пікіртерім жүргізіледі. Көптеген сұрақтарға жауаптардың төменде келтірілген бір нұсқасын таңдауды көздейді:

-1 = едәуір азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = аз ғана азаяды (азайды)/ қатаңдайды (қатаңдады)

0 = сол деңгейде қалады (қалды)

0,5 = аз ғана өсті (өседі)/ жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = едәуір өсті (өседі)/ жеңілдейді (жеңілдеді)

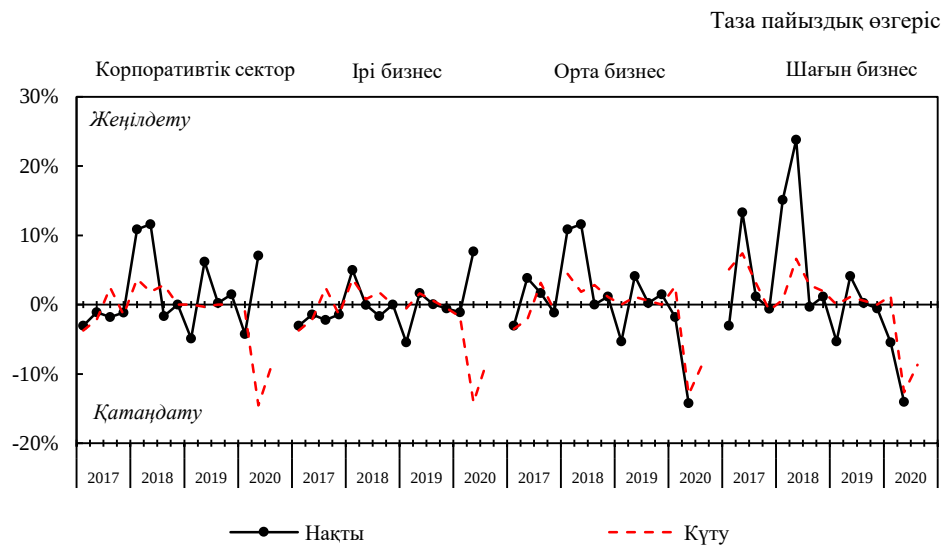
2018 жылғы 1-тоқсанға дейін сауалнама нәтижелері өлшемдердің ұлғайғанын (жеңілдегенін) атап өткен респонденттер мен оның төмендегенін (қатаңдануын) атап өткен респонденттер үлесі арасындағы айырмасын – таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) есептеу арқылы қарапайым орташа мән ретінде біріктірілді.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап зерттеу нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктің үлесін ескере отырып ТПӨ-ге біріктіріледі. Бұл индикатордың мәні - егер барлық банктер «едәуір азайды/қатаңдады» дегенді таңдаса - 100%-дан, егер барлық банктер «едәуір ұлғайды/жеңілдеді» дегенді таңдаса - 100%-ға дейін өзгеруі мүмкін.

Осы ТПӨ индикаторының оң мәні өсу (жеңілдеу) үрдісін, теріс мәні - өлшемдердің төмендеу (қатаңдау) үрдісін білдіреді. Бұл ретте таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгеріс шамасын көрсетпейді, тек өзгерістің өзін білдіреді.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер бойынша сұрақтар енгізілді (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы санында кредиттік шешім қабылданған (мақұлданған/бас тартылған) өтінімдер және зерттеу жүргізу кезінде қарастырылып жатқан өтінімдер қамтылды.

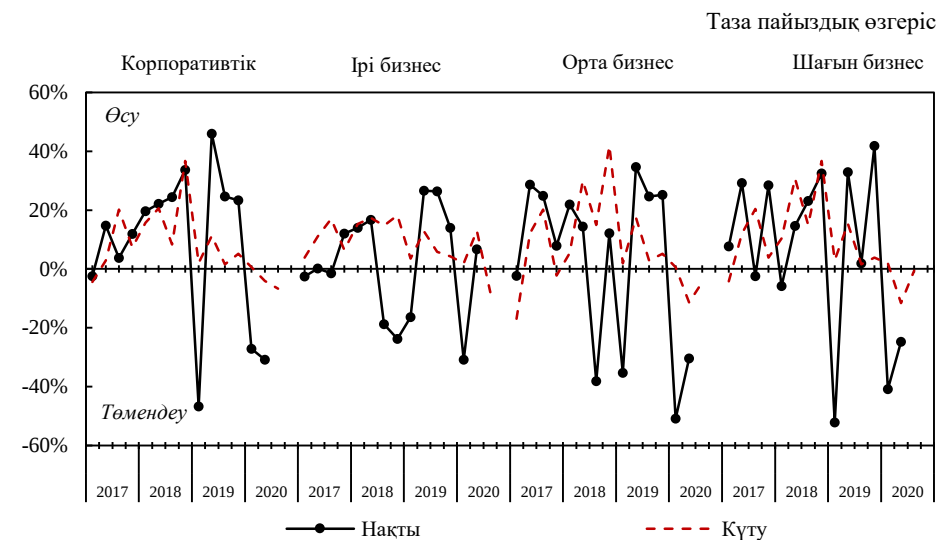
1-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

(а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

2-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

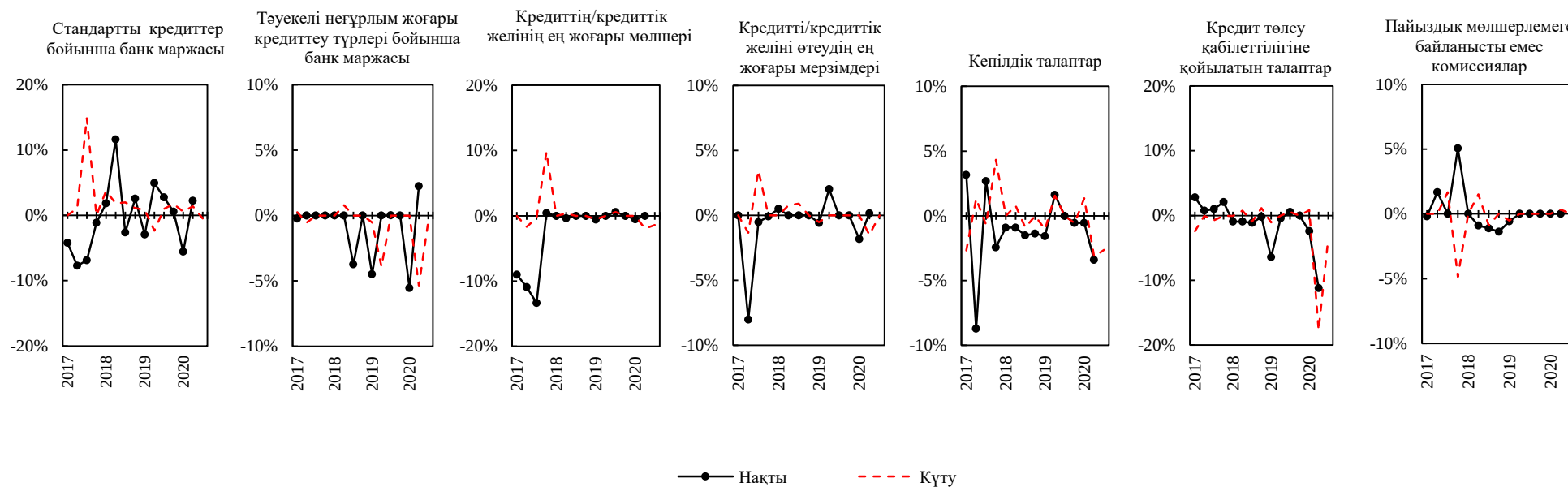

(а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

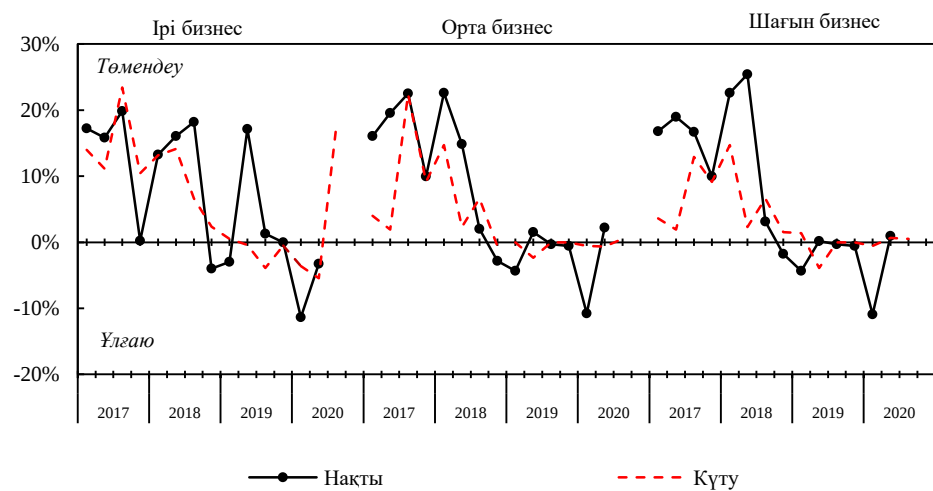

(а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

Таза пайыздық өзгеріс

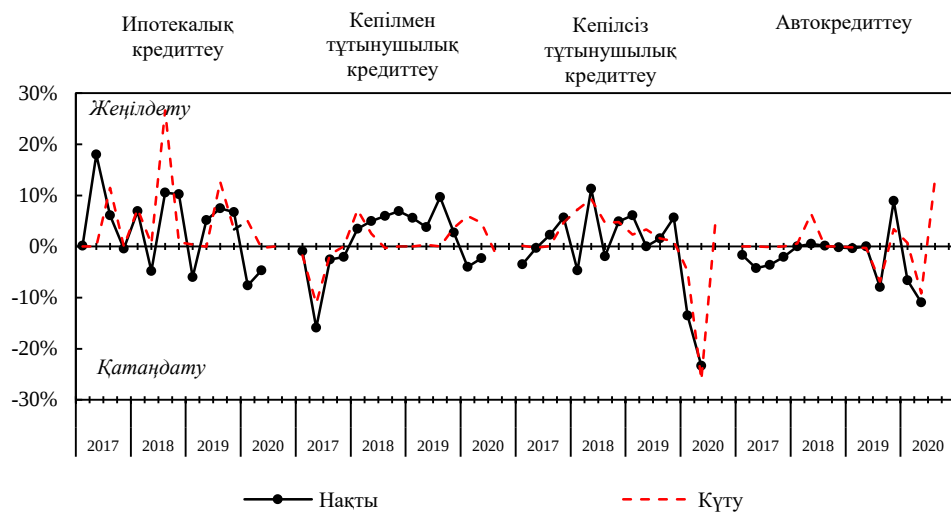

(а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

5-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

6-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

Таза пайыздық өзгеріс

(а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

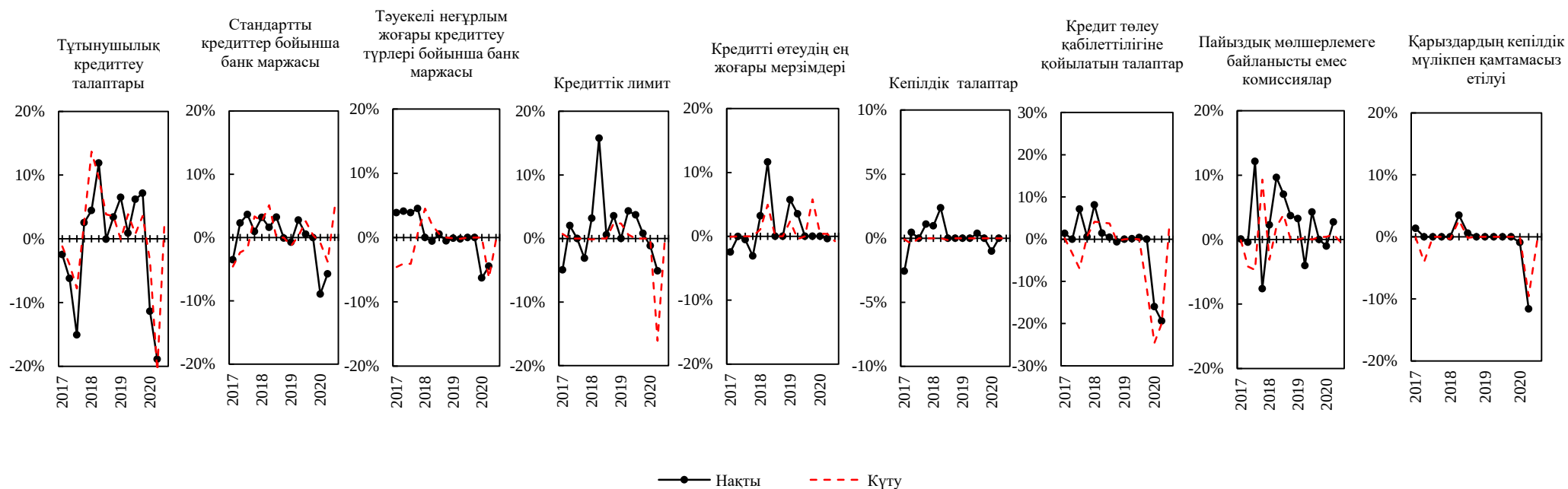

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық кредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

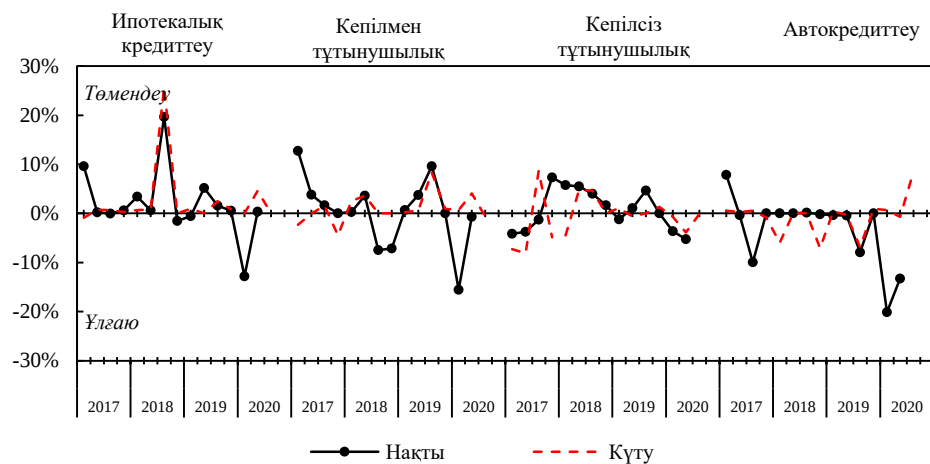
(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

№15 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.